

УДК 349.3

ПЕНСІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ: НОВЕЛИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

**М.А. НЕВМЕРЖИЦЬКА, кандидат юридичних наук,
А.П. ІЛЬЧЕНКО, студентка 5 курсу юридичного факультету,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України**

У статті проведено аналіз останніх змін, що були внесені до пенсійного законодавства України, у частині врегулювання відносин щодо пенсійного забезпечення державних службовців.

Державна служба, державний службовець, пенсійне забезпечення.

Загальні засади діяльності, правовий статус, пенсійне забезпечення державних службовців, які працюють у державних органах та їх апараті, визначаються Законом України «Про державну службу» від 16 грудня 1993 р., у редакції від 1 травня 2014 року [1]. Відповідно до ст. 1 Закону державними службовцями є особи, які займають посади у державних органах та їх апаратах щодо практичного виконання завдань і функцій держави та отримують заробітну плату за рахунок державних коштів. Діяльність державних службовців спрямована насамперед на практичне виконання завдань і функцій, поставлених перед державними органами. Ці особи несуть підвищену відповідальність за виконання покладених на них повноважень та мають спеціальні обмеження щодо здійснення ним інших видів діяльності.

Враховуючи наведені факти, Кабінет Міністрів України постійно удосконалює, переглядає нормативну базу про призначення та нарахування заробітних плат та пенсійного забезпечення державних службовців. Поряд з цим, велика кількість законодавчих актів, що регулюють правове становище державних службовців, ускладнює їх застосування.

На сучасному етапі розвитку інституту державної служби постала велика проблема – нестача коштів у державному бюджеті. Першим кроком урядовців щодо запобігання фінансової катастрофи стало скорочення закріплених нормативно-правовими актами соціальних гарантій державним службовцям. 27 березня 2014 р. Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні» [2]. Згідно із Законом зупиняється дія положень законів України, а також вносяться зміни до нормативно-правових актів, які визначали пенсійне забезпечення державних службовців і виплату грошової допомоги у разі виходу на пенсію.

У зв'язку з цим, **метою статті** визначено характеристику останніх змін у законодавстві України в сфері пенсійного забезпечення державних службовців.

Відповідно до п. 24 Закону України «Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні» у ст. 37 «Пенсійне забезпечення і грошова допомога державним службовцям» Закону України «Про державну службу» виключено ч. 13, що передбачала виплату державним службовцям у разі виходу на пенсію та за наявності стажу державної служби не менше 10 років грошової допомоги у розмірі 10 місячних посадових окладів. Крім того, внесено зміни до ч. 1 ст. 37 Закону України «Про державну службу» щодо розміру пенсії державних службовців. Так, до прийняття Закону України «Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні» пенсія державним службовцям призначалася у розмірі 80 % суми їх заробітної плати, з якої було сплачено єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, після – у розмірі 70 % суми їх заробітної плати.

Після прийняття Закону України «Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні» було внесено ряд змін до спеціального законодавства України про пенсійне забезпечення державних службовців. Зокрема, виключено ч. 1 ст. 136 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 7 липня 2010 р. [3], чим скасовано законодавче положення щодо виплати вихідної допомоги судді, який вийшов у відставку, у розмірі 10 місячних заробітних плат за останньою посадою. Крім того, змінено ч. 3 ст. 138 Закону, і щомісячне гроше утримання судді у відставці встановлено на рівні 70 %. Зупинено дію ст. 50-1 Закону України «Про прокуратуру» від 5 листопада 1991 р. [4], відповідно до якої прокурорам і слідчим у разі виходу на пенсію за вислугою років чи по інвалідності виплачується грошова допомога у розмірі місячного заробітку, з якого обчислена пенсія, за кожен повний рік роботи прокурором, слідчим прокуратури чи на посадах у науково-навчальних закладах прокуратури, і ст. 21 Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування» від 7 червня 2001 р. [5], згідно з якою у разі звільнення з роботи в органах місцевого самоврядування у зв'язку з виходом на пенсію посадовим особам місцевого самоврядування виплачується одноразова грошова допомога у розмірі 10 місячних посадових окладів за наявності не менше 10 років стажу на посадах в органах місцевого самоврядування чи на посадах, віднесених до відповідних категорій посад державних службовців. Також виключено ч. 5 ст. 40 Закону України «Про дипломатичну службу» від 20 вересня 2001 р. [6], якою передбачалося виплату грошової допомоги у розмірі 10 місячних посадових окладів працівникам дипломатичної служби у разі виходу на пенсію за наявності стажу державної служби не менше 10 років.

Законом України від 27 березня 2014 р. внесено зміни і до Закону України «Про статус народного депутата України» від 17 листопада 1992

року [7]. Відповідно до п. 12 ст. 20 «Гарантії трудових прав народного депутата України» Закону після досягнення чоловіками 62 років і жінками – пенсійного віку, встановленого ст. 26 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 9 липня 2003 р. [8], та за наявності страхового стажу, необхідного для призначення пенсії за віком у мінімальному розмірі, передбаченого абз. 1 ч. 1 ст. 28 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», а також у разі визнання інвалідом I або II групи народному депутату призначається пенсія у розмірі 70 % суми місячної заробітної плати працюючого народного депутата з урахуванням всіх доплат та надбавок до посадового окладу, з якої було сплачено єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Окрім вищезазначеного, Законом України «Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні» передбачено, що до стабілізації економічної ситуації в країні зупинено чинність ч. 2 ст. 42 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», згідно з якою щороку, починаючи з 1 березня проводився перерахунок раніше призначених пенсій. У 2014 р. такий перерахунок мав бути проведений із застосуванням заробітної плати з якої призначено (перераховано) пенсію, підвищеної на коефіцієнт, який відповідає не менше ніж 20 % показника зростання середньої заробітної плати (доходу) в Україні, порівняно з попереднім роком, і має бути не менший ніж індекс інфляції за минулий рік.

Внесено зміни й до Податкового кодексу України від 2 грудня 2010 р. [9] (далі – ПК України) щодо оподаткування пенсій, розмір яких перевищує 10 тисяч гривень на місяць. Зокрема, ст. 164 ПК України доповнено пп. 164.2.19, згідно з яким до загального місячного (річного) оподаткованого доходу платника податку включено суми пенсій (включаючи суму їх індексації) або щомісячного довічного грошового утримання, отримуваних платником податку з Пенсійного фонду України чи бюджету, якщо їх розмір перевищує 10 тисяч гривень на місяць, – у частині такого перевищення, а також пенсій з іноземних джерел, якщо згідно з міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, такі пенсії підлягають оподаткуванню чи не оподатковуються в країні їх виплати. Відповідно до ст. 167 ПК України до суми перевищення застосовуватиметься ставка податку 15 % бази оподаткування. Однак, якщо база оподаткування в календарному місяці перевищує десятикратний розмір мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного податкового року, до суми такого перевищення застосовується ставка 17 %.

Окремо, слід звернути увагу на той факт, що Верховна Рада України Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про державну службу» від 19 грудня 2013 р. [10] повторно відклала на один рік набрання чинності Законом України «Про державну службу», який був прийнятий 17 листопада 2011 року [11]. Відповідно до п. 1 розділу IX «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про державну

службу» від 17 листопада 2011 р. зазначений Закон набирає чинності з 1 січня 2015 року. У пояснювальній записці до Закону про внесення змін зазначалося, що реалізація нової редакції потребуватиме збільшення видатків з Державного бюджету України на оплату праці державних службовців. При цьому, це вже вдруге відкладення набрання чинності, раніше такі дії пояснювалось необхідністю прийняти нової редакції Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування».

Головне науково-експертне управління Верховної Ради України у своєму висновку звернуло увагу на те, що для значної кількості громадян України пільги, компенсації і гарантії, право на надання яких передбачено чинним законодавством України, є додатком до основних джерел існування, необхідною складовою конституційного права на забезпечення достатнього життєвого рівня. Відповідно звучення змісту та обсягу цього права шляхом прийняття нових законів або внесення змін до чинних законів за ст. 22 Конституції України [12] не допускається (рішення Конституційного Суду України від 6 липня 1999 р. № 8-рп/99, від 20 березня 2002 р. № 5-рп/2002, від 17 березня 2004 р. № 7-рп/2004, від 1 грудня 2004 р. № 20-рп/2004).

Також експерти зауважили, що скорочення виплат працівникам стосується найбільш вагомих для забезпечення життєдіяльності суспільства і держави галузей (зокрема, правоохоронної діяльності, державного і місцевого управління). При цьому не враховується навіть закріплена у ст. 33 Закону України «Про державну службу» вимога, згідно з якою скорочення бюджетних асигнувань не може бути підставою для зменшення посадових окладів, надбавок до них та фінансування інших, передбачених цим Законом, гарантій, пільг і компенсацій [13].

Отже, з одного боку, прийняття 27 березня 2014 р. Закону України «Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні», яким були внесені зміни до пенсійного забезпечення державних службовців, обумовлене необхідністю запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні, збільшення надходжень до бюджету та удосконалення окремих положень Податкового кодексу України, а також необхідністю реалізації заходів щодо економічного та раціонального використання державних коштів, недопущення втрат бюджету, та забезпечення соціальної підтримки громадян, виходячи з фінансових можливостей держави. З іншого, – внесені зміни до законодавства України призвели до виникнення колізій і суперечностей нормативно-правових актів. Така ситуація вимагає прийняття нових, більш досконаліх правових норм регулювання пенсійних відносин державних службовців. Гармонізація загального та спеціального законодавства щодо пенсійного забезпечення, приведення його у відповідність до міжнародних стандартів є надзвичайно важливим завданням. Розробці нової нормативно-правової бази, необхідної для ефективної реалізації пенсійного законодавства, повинні передувати всебічні науково-теоретичні та науково-практичні дослідження. Сьогодні можна спостерігати особливий інтерес серед фахівців у галузі

юриспруденції та економіки, які спрямовують свою дослідницьку увагу на проблеми становлення та розвитку в Україні нової пенсійної системи. У свою чергу, пенсійне забезпечення державних службовців залишається практично за межами гострих наукових диспутів та обговорень.

Список літератури:

1. Про державну службу : Закон України від 16 грудня 1993 р. № 3723-XII, у редакції від 1 травня 2014 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні : Закон України від 27 березня 2014 р. №1166-VII. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 7 липня 2010 р. № 2453-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 41–42. – № 43. – № 44–45. – Ст. 529.
4. Про прокуратуру : Закон України від 5 листопада 1991 р. № 1789-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 53. – Ст. 793.
5. Про службу в органах місцевого самоврядування : Закон України від 7 червня 2001 р. № 2493-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 33. – Ст. 175.
6. Про дипломатичну службу : Закон України від 20 вересня 2001 р. № 2728-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 5. – Ст. 29.
7. Про статус народного депутата України : Закон України від 17 листопада 1992 р. № 2790-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 3. – Ст. 17.
8. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування : Закон України від 9 липня 2003 р. № 1058-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 49–51. – Ст. 376.
9. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
10. Про внесення змін до Закону України «Про державну службу» : Закон України від 19 грудня 2013 р. № 714-VII. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
11. Про державну службу : Закон України від 17 листопада 2011 р. № 4050-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 26. – Ст. 273.
12. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
13. Держслужбовцям зменшили пенсії й позбавили вихідної допомоги // Закон і бізнес. – 2014. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zib.com.ua>.

В статье проведен анализ последних изменений, которые были внесены в пенсионное законодательство Украины, в части урегулирования отношений по пенсионному обеспечению государственных служащих.

Государственная служба, государственный служащий, пенсионное обеспечение.

This article analyzes the recent changes that were made to the pension legislation of Ukraine in the settlement of relations of pensions for public servants.

Public service, public servant, pension provision.